

Koskelaiset

SUKUSEURAN
JÄSENLEHTI

1.12.1998

N:o 14

Muistomerkin paljastus Koskelassa

Sukuseuran tämänvuotinen kotiseutumatka oli myös juhlamatka, jonka ajatus oli pitkään ollut vireillä. Seuran 15-vuotisjuhlassa Silja Symphonyllä 6-8.5.1995 heitti seuran puheenjohtaja Hannu Koskelainen itämään ajatuksen, että suvun tunnus piikataan Koskelan kallioon muistuttamaan jälkipolville, että näiltä tanhuvilta ovat suvun alkujuuret lähteneet. Karjalan Liiton tervehdyksen juhlassa esittänyt Liiton varapuheenjohtaja Matti Mansikka myhäili ajatukselle sanoen, että olette uranuurtajia, jos hakkaatte sukunne vaakunan kallioon.

Kun sukuseuran johtokunta kokouksessaan 4.11.1997 yksimielisesti päätti muistomerkin tekemisestä, se antoi ohjelmatoimikunnan tehtäväksi muistomerkin toteutuksen. Työhön saatiin mukaan myös sukuviirin suunnittelija Pentti Sipiläinen. Johtokunta hyväksyi ehdotetun vaakunakuvion ja kustannusarvion 16.3.1998. Kuvio hiekkapuhallettiin kallioon kesäkuun 24. päivä. Itse paljastustilaisuus pidettiin 15.8.1998.

Matkalle ilmoittautui yli 40 henkeä. Ojalan Onnikka Kausalasta hoiti kuljetuksen ja Hannu Koskelainen, myös Kausalasta, vastasi järjestelyistä ja opastuksesta. Vaalimaan puoleisella rajalla autonkuljettajan propuskan toisen leiman puuttumisesta aiheutunut viivästys sotki hiukan aikataulua, mutta muuten matka sujui suunnitelmien mukaan.

Viipurissa ruokailtiin ja tehtiin lyhyt kiertöajelu, joka ei kuitenkaan juuri tunnelmaa nostanut, sillä kaupunki näyttää olevan vuosi vuodelta yhä huonommassa kunnossa. Vahvialan hautausmaalla, Rauhanmaalla laskivat Heikki Koskelainen ja Ilmi Koskelainen sukuseuran kukkatervehdykset Vahvialan sankarivainajien sekä siviilivainajien muistomerkeille.

Koskelan koskelle tultua järjestäydettiin juhlatilaisuuteen. Sukuseuran puheenjohtaja Heikki Koskelainen totesi paljastuspuheessaan, että "suvun vanhin tunnettu kantaisä Tuomas Heikinpoika (Thomas Henrichsson ruot-

jatkuu sivulla 2.

Joulutervehdys

Tämän vuoden suuri tapahtuma oli suvun tunnuksen saaminen Koskelan kosken partaalla olevaan kallioon. Siitä kerrotaan lisää eri yhteyksissä. Olemme myös käyneet yhdessä teatterissa. Helsingissä kävimme seuraamassa Rettelöä Viipurissa ja Mäntsälän Katinhännän kesäteatterissa katsomassa evakkonäytelmää Hylätyt tilat, autiot pihat. Melkoinen joukko käytti myös tilaisuutta hyväkseen tutustumalla asiantuntevalla opastuksella yhdistyneen Saksan tulevaan pääkaupunkiin Berliiniin.

Ensi vuoden päätapahtuma tulee olemaan sukutapahtuma ja virallinen jäsenkokous elokuussa Övikin leirikeskuksessa Porvoossa. Tämän lisäksi tulemmme taas järjestämään ainakin yhden yhteisen teatterikäynnin tai matkan, mikäli vain sopivia tilaisuuksia tulee vastaan. Näistä ottavat seuran johtokunnan jäsenet mielellään viihkeitä ja ehdotuksia vastaan.

Lehtemme tässä numerossa muistelemme paljon menneitä. Millainen oli sukumme alkuperäinen kotiseutu eli Vahvialan kunta sen lyhyenä itsenäisyyden aikana. Siitä kertoo Yrjö Sipiläisen jo aiemmin muussa yhteydessä julkaistu artikkeli. Eero muistelee siviilien sota-aikaa ja Mirjam Harjuniemi lapsuuden joulua 1930-luvulla.

Tämän lehtemme numeron saapuessa alamme valmistautua vuoden 1998 joulukuun. Nyt kun laman selkä on saatu taitetuksi, on tuleva joulukuukin runsas ja yltäkylläinen ainakin verrattuna niihin jouluihin, joita me tai meidän vanhempamme saivat vielä vanhalla kotiseudulla viettää. Mutta ei pidä unohtaa, että joukossamme on myös niitä, joita vaivaa työttömyys tai sairaus tai ovat vastikään ehkä menettäneet lähiomaisten. Heidän ei ole helppo yhtyä tähän ulospäin näkyvään kaupallisen joulun tunnelmaan. Mutta siitähän ei ole joulun vietossa kysymys. Jouluna on aikaa hiljentyä kuulemaan joulun sanomaa, käydä omaisten haudoilla, tavata sukulaisia ja ystäviä, muistella menneitä ja suunnitella uutta.

Toivotamme kaikille Koskelaisille oikeaa joulumieltä sekä Rauhallista Joulua ja kaikkea hyvää alkavalle Uudelle Vuodelle!

Muistomerkin paljastus jatkoa sivulta 1.

siksi pidettyjen kirkonkirjojen mukaan) isännöi Koskelan tilaa jo yli 350 vuotta sitten. Siten vähintään yli 300 vuotta ehtivät koskelaiset näitä seutuja asua, kunnes

Odotusta Vaalimaan raja-asemalla.

Kukkatervehdys Vahvialan Rauhamaalla.

ilman omaa syytään joutuivat ne sodan jaloissa jättämään. Siksi on mielestämme oikein ja oikeutettua, että olemme kaivertaneet sukumme tunnuksen kosken partalle kallioon muistuttamaan seudun nykyisiä asukkaita sen historiasta. Meitä itseämme se muistuttaa omista juuristamme ja lähtökohdistamme. Kyseessä on samalla kunnianosoitus menneille sukupolville, heidän työilleen ja heidän antamalleen henkiselle perinnölle. Täällä eläneet esivanhempamme ovat katkeamaton osa sitä sukupolvien ketjua, joka on luonut nykyisen Suomen.”

Paljastus- ja esittelytilaisuutta juhlistettiin shampanjamaljalla. Samalla kierreltiin katsomassa entisiä asuma-paikkoja. Perämaeltä lähteneen Antti Koskelaisen jälkeläiset löysivät iso- ja isoisovanhempiensa vanhan talon perustukset. Kosken tuntumasta kotoisin olevat Ylijoen sisarukset muistelivat entisellä pihamaallaan, että kallion itäpuolella oli kulkenut pienempi joki ja jokien välissä oli saari. Nyt se ei enää ole juuri havaittavissa, sillä venäläiset olivat tietöiden yhteydessä osin täyttäneet pikkujoen uoman.

Kotimatalla kierreltiin Hovinmaan ja Tervajoen kautta. Paikallisten asukkaiden tapa rakentaa uusia taloja ja hoitaa vanhoja omien systeemiensä mukaan teki vähintäänkin unohtumattoman vaikutuksen.

Pekka Koskelainen

Kallioon tehdyn muistomerkin muovinen kaavio.

Joulun odotusta ja joulukirkkoon

Viipuriin

Nykyisin Australiassa asuva Mirjam Harjuniemi (os. Koskelainen) muistelee seuraavassa 9-vuotiaan tytön joulua 63 vuoden takaa..

Koulun joulujuhla oli suuri asia. Syksyn mittaan sitä odotettiin hartaasti. Koululla harjoitettiin joulujuhlan ohjelmaa. Oli joululauluja, kuvaelma, näytelmä, yksinlaulua ja runon lausuntaa.

Olin vain kuvaelmassa mukana, mutta pikkuserkullani Seppälän Lahjalla oli paljon ohjelmaa, sillä hänellä oli hyvä lauluääni. Kyllä minua harmitti, kun ei ollut laulun ääntä. No, juhlat menivät ja sitten piti odottaa jouluaattoa. Jännitti kovasti, saako jotain joululahjaa. Tavallisesti saatiin lapasia ja sukia.

Sisareni kanssa olimme pyytäneet äidiltä nukkea, kuttaperkkanukkea, jolla oli kiinnimenevät silmät ja oikeat hiukset. Edellisenä jouluna olivat Anttilan tytöt, Helmi ja Helinä, saaneet sellaiset. Tuli sitten jouluaatto ja tuli myös pukki. En muista kuka se oli, ehkä vaijuska.

Saimme sisareni kanssa nuket. Mutta voi sitä pettymystä, sillä se oli rumin nukke, minkä sain. Kankaasta ruumis, sahajauhoilla täytetty ja savesta tehty painava pää. Ja vaatteet oli rumat. Aattoiltana hakkasin nukan hajalle ja panin uuniin palamaan. Ja minä itkin, itkin niin etten ollut koskaan itkenyt.

Isoisä eli vaijuska sanoi minulle: "Älä itke, lähetään huomenna joulukirkkoon." Ihmettelin, että miksi hän puhuu joulukirkosta, kun kirkko on ihan vierellä, puolen kilometrin päässä. Ilman muuta sinne mennään. "Ei, hän sanoi: Mennää aamulla Viipuri tuomiokirkkoon, pääset mukkaa, jos haluat." Voi sitä riemua, siihen unohdu nukkesurut, ei niitä enää aateltu.

Kolmen aikaan aamulla miut herätettiin, ei tarvinnu kahta kertaa nykästä, kun olin jo vaatteita panemassa päälle. Ja vaijuska oli jo hevosta valjastamassa kirkkoreen eteen.

Se oli juhlaa. Lähtijöitä oli mammuska, äiti, minä ja vaijuska. Pitkä matka oli edessä, yli 27 kilometriä. Oli pimeää. Jouluyö, taivas täynnä tähtiä ja paljon lunta. Niin sitä lähdettiin. Mie sain istua keskellä, ei ollut

Mirjamin 70 v. päivää vietettiin Australiassa 20.4.1996

kylmä. Voi sitä tietä, kun se oli kaunis, lumiset puut ja tähtinen taivas.

Pitihän sitä topata metsätiellä, kun aamulla oli kahvit juotu. No, sitä sitä mie ihmettelin, että miten mammuska noin, kun hammeet ei nouse korviin vaan jalat harallaan seiso. Äidiltä kun kysyin asiaa, niin sanoi että mammuskalla on "halkhousut", kuten silloin vanhan ajan ihmisillä. Asia ei kyllä selvinnyt ennen kuin kotona.

Niin tultiin Hovinmaalle, Tienhaaraan, Hietalaan, Sorvaliin, Hiekkaan ja Viipurin sillalle ja ohi Viipurin linnan. Ei mennyt enää kauan kun oltiin jo Tuomiokirkon pihassa. Vaijuska pani hevosen kiinni toisten hevosten joukkoon, pani loimen selkään ja heiniä etteen.

Sitten oltiin valmiit menemään kirkkoon sisään. Kyllä se jännitti, syvän hakkas, hyvä ettei halennu. Mutta voi, kirkko oli niin täysi ettei yhtään istumapaikkaa ollut jälellä. Pääsimme kuitenkin lehterille meneville rappusille istumaan.

Oi sitä valomerta ja juhlavuutta, mitä siellä oli ja tuns. Pappi puhui Jeesuksen syntymästä. Vain puhe kuului, puhujaa ei kyllä näkynyt. Laulettiin jouluvirsiä ja tuli kova hiki. Aina muistan tuomiokirkon ja sen joulutunnelman.

Takaisin tullessa pysähdyimme Sorvalissa, tädin Soffi Soromaan luona. Siellä syötiin ja juotiin, kaikki joulun tuntuista ja hyvää. Tulomatkaa en muista koska tuli uni. Voi siitä on kauan aikaa.

Mirjam Harjuniemi

VANHAKYLÄN KANSAKOULUN PERUSTAMISESTA 100 VUOTTA

Vanhakylän kylätoimikunta oli järjestänyt muisto- ja juhlatilaisuuden koulun sokkeliraunioille 27.6.1998. Juhlaväkeä oli kokoontunut kahdella bussilla runsaasti yli 100 henkeä. Vanhakylässä pysäköitiin Ampujan mäelle, josta käveltiin koulun tontille. Sokkeli- ja kellariraunioita ohitettaessa entiset koululaiset muistelivat tien varrella

asuneita kyläläisiä ja koulutovereitaan. Jotkut taas oikaisivat entisiä tuttuja peltoja ja polkuja pitkin koululle.

Juhlalpuheen piti professori Erkki Ihalainen kertoen koulun perustamisesta, rakentamisesta ja opettajista. Hän muisteli myös omaa koulunkäyntiään koulussa, jossa alakoulun aikana vakiopaikka oli nurkassa seisominen. Myöhemmillä luokilla ei hän enään nurkkaan joutunut. Juhlan ohjelmaan kuului myös runonlausuntaa, yhteislaulua ja osallistujien kouluaikojen muistelua.

Juhltilaisuuden päätyttyä jäi jokaiselle runsaasti aikaa kulkea kotitanhuvillaan menneitä muistellen. Minä kävelin Revonhännän kautta Salmenkalliolle katsomaan entistä suksimäen kohtaa. Alamäki näytti yhtä korkealta ja jyrkältä kuin ennenkin.

Bussissa Erkki Ihalainen esitteli kylän oman pojan, Kanadassa asuvan Pentti Revon säveltämän Vanhakylä-valssin. Pianolla nauhalle soitettu valssi oli hyvä, joskin mielestäni hiukan alakuloinen. Valssiin oli kahdet sanat, joista toisessa muisteltiin Vanhakylää haikeudella.

Pekka Koskelainen

Vahviala, luovutettu rajakunta

Vahviala oli yksi niistä Karjalan pitäjistä, joiden asukkaat joutuivat jättämään kotinsa uusille isännille. Vahvialalaisten sijoituskunniksi tulivat Porvoo, Porvoon maalaiskunta, Orimattila, Artjärvi, Iitti ja Elimäki. Koti-Suomen puolelle kunnasta jäi 1600 hehtaarin alue, joka liitettiin Lappeen ja Ylämaan kuntiin.

Vahvialan pitäjä sai pitäjäoikeudet 1921, mutta jo heinäkuussa 1913 hautausmaata koskevassa kokouksessa olivat hautausmaan lisäksi esillä oman, itsenäisen kunnan ja seurakunnan asiat.

Nuori Vahvialan kunta koostui Viipurin maalaiskunnasta, Säkkijärvestä ja Lappeen pitäjästä lohkaistuista alueista. Pitäjän pinta-ala 247 km² eli pyöreästi sanoen 25 km kanttiinsa. Viljelysmaata oli n. 4 900 hehtaaria. Kunnassa oli vuonna 1939 asukkaita 5975 ja 11 koulu-piiriä.

Vahvialan pitäjä alkoi lännessä 150 metriä Vainikkalan asemalta päätyen idässä Ykspään sillalle. Pohjoisessa oli edessä Nuijamaa ja etelässä Suomenlahti, josta Vahviala sai hyvän lastauspaikan. Näin merenkulkukin tuli kuvaan pitäjässä.

Teollisuutta ja maataloutta

Pitäjässä oli maatalouden rinnalla vahva teollisuus. Työpaikka löytyi helposti omasta pitäjästä.

Pitäjän halki kulki päärata Helsinki-Rajajoki-Pietari. Tämä antoi työtä monelle miehelle ”topparoikassa” sekä asemilla ja pysäkeillä. Olihan pitäjässä rautatieasemat Nurmi ja Hovinmaa sekä muutamia pysäkkejä, joissa oli odotushuone.

Järvien rikkaus ja jokien koskisuus olivat tyypillisiä pitäjälle. Myllyjen ja sahojen lisäksi oli sähköä tuottavia laitoksia. Mainittakoon, että Vahvialassa oli Suomen ensimmäinen puuhiomo, joka perustettiin jo vuonna 1860 Kintereen kosken rannalle.

Kunnallinen hallintotoimi

Vahvialan ensimmäiset kunnallisvaalit pidettiin 4. ja 7. joulukuuta 1920. Asukasluvun mukaan kunnanvaltuustoon valittiin 21 edustajaa. Sosialidemokraatit saivat 9 paikkaa, maalaisliitto 8 ja kokoomus 4.

Pitäjän perustamisessa oli kovin vauhti kirkonmiehillä, olihan kirkon perustava kokous 12.1.1920 ja kirkko valmistui syksyyn mennessä. Terijoelta ostettu huvila toimi sekä kirkkona että kunnantalon. Kauppahinta oli 25 000 mk ja rakennuksen urakka 35 000 mk. Lopulliseksi hinnaksi tuli 195 000 mk. Kenties oman seurakunnan perustamiseen vaikutti se, että lähin hautausmaa oli Sorvalissa, Viipurin esikaupungissa, jonne matkaa pitäjän rajalta tuli 30-40 kilometriä.

Voitiin sanoa, että kunnan talous oli terveellä ja vankalla pohjalla. Varat, jotka alussa olivat mitättömät alle 100 000 markkaa, olivat jo vuonna 1928 yli 5 miljoonaa markkaa.

Kun För Jordbruk och Skogskultur-niminen yhteisö tarjosi kunnalle 500 hehtaarin tilan ostettavaksi, valittiin kolmihenkinen toimikunta: Paavola, Ukkola ja Purola. Kunta osti useita kymmeniä maatiloja, mukana 2-3 kartanoa ja kaksi tehdasta.

*Vahvialan
kunnan
vaakunassa
kuvastuvat
pitäjän
pääelinkeinot,
maatalous,
teollisuus ja
merenkulku.*

*Suunnitellut Pentti
Sipiläinen.*

Elinkeinot

Vahvialan pääelinkeinot olivat maatalous, teollisuus ja merenkulku. Näiden symbolit esiintyvät Vahvialan lipussa, vaakunassa ja viirissä. Viljelty pinta-ala oli 4900 hehtaaria, josta yli 100 ha:n tiloja oli yksi, 50-100 ha:n kolme, 25-50 ha:n 12 ja 10-25 hehtaarin tiloja 136. Alle 10 ha:n tiloja oli viitisen sataa eli 6-10 viljellyn hehtaarin tiloja 202 ja tätä pienempiä 310. Kaikkiaan tiloja oli 664 kpl.

Vaikka peltopinta-ala oli monesti pieni, niin metsäala oli sitäkin suurempi. Tämä antoi isännälle työtä ja emännälle turvallisuutta. Peltojen pinta-alat eivät päättäneet hui-manneet. Kuitenkin kunnan palkkalistoilla oli jopa kaksikin maatalousneuvojaa, kaksi kerhoneuvojaa sekä Kalkki-Antti, joka huolehti navetoiden kalkitsemisesta. Nämä miehet olivat monessa suhteessa välttämättömiä pitäjässä. Kunnalla oli esimerkiksi paljon maaomaisuutta, jota se palstoitti ja antoi lisämaaksi alkaville maanvil-jelijöille.

Valio oli kiinnostunut maidosta ja näin tuli mukaan maidonmyyntiosuuskuntia ja tarkastuskarjakot. Esimerkiksi omasta kylästäni Valio vei parhaina aikoina 5 000 litraa maitoa päivässä.

Maatalouskerho ohjasi nuoret omille palstoilleen, joilla he viljelivät erilaisia vihanneksia kotikäyttöön, myyntiin ja näyttelyihin. Rahaa toi kuitenkin parhaiten sikuri ja sipuli, joita ostettiin ja kysyttiin.

Vahvialan kerhotyö kiinnosti muitakin kuntia. Säkki-järven ja Ylämaan lisäksi kävi retkikuntia Kannaksen eri kunnista tutustumassa kerhotyöhön.

Runsaasti teollisuutta

Vahvialassa oli vahva teollisuus, jota suosi sijainti ja olevat olot. Pitäjässä oli kumitehdas, paperitehdas ja tiilitehdas. Nurmin kumitehdas oli historiallisesti mielenkiintoinen. Tehdas perustettiin 1870-luvulla, omistajana oli Hackman & Co, joka valmisti esimerkiksi ruokailuvälineitä ja maankuuluja Nurmisen Sport-luistimia. Vuonna 1909 tehdas vaihtoi omistajaa ja siitä muodostettiin Oy Nurmi Ab. Vuonna 1929 se joutui taas uusille omistajille ja muuttui Suomen Gummi Oy:ksi.

Tehtaan läheisyydessä oli saippuatehdas, joka tuotti myös glyseriiniä. Lisäksi oli sahalaite, joka svutuotteina valmisti pyykkipilkkejä ja pakettinappuloita. Paperitehdas, joka oli perustettu v. 1888, osti paljon puutavaraa. Paperipuun sai viedä tehtaalle. Näin sai moni rahtia, jos oli metsässä puita ja riski hevonen. Tili maksettiin pääasiassa kultarahoina. Tehtraalla oli työväkeä 125 ja lisäksi oli työvoimaa tehtaan ulkopuolella.

Rakkolanjoen kaakelitehtaan perusti Nikolai von Erber-niminen venäläinen luutnantti jo v. 1877. Tehdas tuotti kauniita ja kuuluisia kaakeleita. Omistajan vaihtuessa Erberin kuoltua tehdas joutui vähitellen enemmän tai vähemmän laskikierteeseen. Tuotantoon liittyi sala-
ojaputkien ja hellan peltien sekä arinoiden valmistus -
lopuksi yritettiin jopa piimäpottien ja kukkopillien val-
mistusta. Tehdas tuotti joskus voittoakin, ainakin sen
verran, että se peitti kustannukset.

Hovinmaalle rakennettiin uusi, suuri tiilitehdas vuon-
na 1944. Tehdas hankki n. 60 hehtaarin maa-alueen,
jonka savikerros oli usean metrin paksuinen. Tehdas oli
sisäänajovaiheessa, kun Karjala evakuoitiin. Sen vuosi-
kakapasiteetiksi oli suunniteltu 6 miljoonaa tiiltä ja n.
500 000 tiilen yhtäaikainen kuivaaminen.

Rakkolanjoen kaakelitehdas 1902.

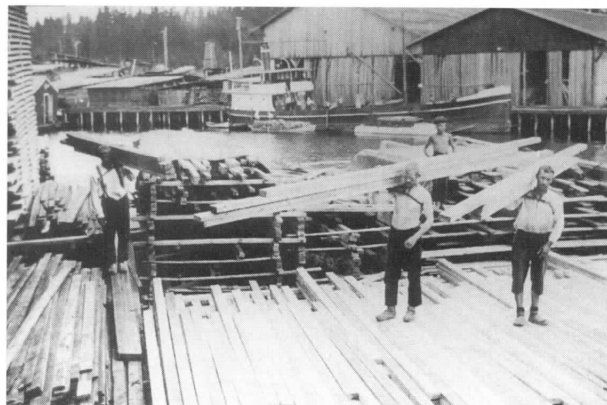
Nurmin rautatieasema.

Puutavaran lastausta Tervasaaresta.

Hovinmaan asema 1930. Rakennettu 1881.

Tervasaaren lautatarhaa 1920-30.

Hovinmaan paperitehdas perustettu 1888.

Teollisuuteen liittyi myös merenkulku. Vahviala pitä-
jä rajoittui Suomenlahteen ja pitäjässä oli erittäin hyvä
lastauspaikka Tervasaaressa, joka antoi työtä sadalle
lastaajalle. Juuri siellä vihollisen joukot ylittivät Vahvia-
lan pitäjän rajan.

Lihavat vuodet päättyivät

Vuonna 1924 pitäjän alueella sateet ja tulva tuhosi
siemenviljan ja kunta joutui tulemaan apuun hankkimal-
la sekä viljaa että lainarahaa. Vuonna 1926 vieraili
kevähalla. Kato oli sitä luokkaa, että valtionkin oli
tultava kuntaa auttamaan.

Tehtaat joutuivat pulakauden tullessa 1920-luvun lo-

pussa sanomaan irti työntekijöitään, menekki loppui sekä kumilta että kaakelilta. Kerrotaan, että hätä oli sitä luokkaa, ettei kunnalla tärkeämpiä asioita ollutkaan kuin työttömyys. Luottamus valtioon meni avustusten epävarmasta saamisesta. Tällöin kunta ryhtyi järjestämään töitä omatoimisesti. Kaikki, joilla oli töitä tarjolla, ilmoittivat siitä kuntaan. Meilläkin kotona tehtiin peltoa kuokalla 7 hehtaaria. Työmaalla oli joskus kireä ilmapiiri ja kantoja piiloteltiin mullalla ja turpeilla.

Kunta oli luopunut monesta metsätilastaan, jotka se oli omistanut, mutta sillä oli kuitenkin vielä jäljellä 2 000 hehtaaria hyvää metsämaata. Kunta odotti valtiolta apua silloin kun pula-aika painoi raskaana kunnan hallintoa ja taloutta. Valtion apu tuli kuitenkin etupäässä puheissa. Näin kunta alkoi luottaa vain itseensä. Kunnalla oli paljon tieosuuksia ja siltoja ja kaikenlaisia velvollisuuksia, jotka alkava kunta joutui toteuttamaan.

Viipurin Maanviljelysseurassa oli lakimies nimeltä Urho Kekkonen, joka pääsi toisella kerralla eduskuntaan lähes vahvialalaisten äänillä. Tämä lakimies omisti Paarmakallio-nimisen tilan Vahvialassa lähellä nykyistä rajaa. Kekkonen oli silloin sisäministerinä ja oli kenties puhunut Vahvialan huonosta tiekannasta, koska silloinen kulukulaitosministeri Väinö Salovaara sanoi, että minä tulen itse katsomaan, kuinka heikot tiet siellä on. Lähtivät kolmella autolla kohti Ylämaata. Autot juutuivat matkalla monta kertaa saveen. Kaksi kertaa ministerit jopa vetivät köysillä autoa liejasta oikein tosissaan, jolloin ministeri Salovaara oli sanonut naama savessa: ”Kyllä tänne pitää saada paremmat tiet.”

Vahvialan kirkko ja kuntala valmistui 1920.

Seurakuntaelämä

Vahvialassa oli, kuten jo aiemmin mainittiin, väliaikainen kirkko, joka palveli monitoimitalona - kirkkona, seurakuntatalona, kunnantupana ja kantakirjastona. Kirkko otettiin käyttöön ensimmäisenä adventtina 28. marraskuuta 1920.

Ensimmäisenä kirkkoherrana oli Jyväskylästä kotoisin oleva Aleksanteri Vehniäinen. Hän oli ennen sitä Kupanitsan kirkkoherrana Inkerinmaalla. Vahvialan kirkkoherran viran hän otti vastaan vuonna 1923.

Vahvialan kirkossa oli 400 istumapaikkaa ja käsinpumpattavat urut. Alttaritaulu oli vahvialaisen Matti Ylänteen maalaama ja kuvasi Jeesuksen ylösnousemusta. Kirkossa oli parveke kahdella sivustalla. Tornissa oli

Vahvialan uusi pappila 1928.

suuri kirkonkello, joka painoi 400 kiloa. Kello valmistettiin Lokomolla Tampereella. Kellossa oli teksti: ”Vahvialan seurakunnalle” sekä vuosiluku ja raamatunlause ”Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa”.

Seurakunnalla oli vilkasta toimintaa niin kirkkokourolla kuin diakonia- ja pyhäkoulutyössä. Uusi pappila rakennettiin vuonna 1928 arkkitehtina Jalmari Lankinen. Suomessa oli silloin ennestään vain kaksi näin nykyaikaista pappilaa. Pappila tuli maksamaan 360 000 markkaa.

Palokunta yhdisti

Pitäjään perustettiin palokunta verkalleen. Tarina kertoo, että vuonna 1933 oli suuri metsäpalo, jossa Hovinmaan ja Hanhijoen metsäalue paloi ja koko pitäjän alueelta miehet oli komennettu sammutustöihin. Kenties tästä palokunta-aate sai suuren suosion eri kylissä. Mainittakoon, että palokunnan urheilukilpailuissa oli jopa 250-300 urheilijaa pitäjän alueelta. Tämä antoi vauhtia myös muille urheiluseuroille.

Urheilu ja seuratoiminta

Vahvialassa oli neljä urheiluseuraa: Vahvialan Kiista, Vahvialan Kilpaveikot, Hovinmaan Into ja Vanhankylän Elo. Hiihtäjiä kävi kilpailumatkoilla Salpausselän lisäksi jopa Holmenkollenilla ja Garmisch-Partenkirchenissä. Myös yleisurheilu oli pitäjäläisten suosiossa. Esimerkiksi seuraottelut Vahvialan Kiistan, Säkkijärven Ahjon ja Uuraan Urheilijoitten kesken olivat kohokohtia pitäjässä.

Urheilun valmennukseen käytettiin nimimiehiä, kuten voimistelunopettaja Palle Virtanen Porvoosta. Vaikka urheilu olikin eniten suosiossa pitäjässä, eivät kunnan isät oikein voineet ymmärtää, että kunnan varoja sijoitettaisiin urheilukentille. Kiistan urheiluseura pisti anomuksen aina uudelleen ja uudelleen - ja uusi kenttä tuli. Kenttä tehtiin suurelta osin talkoovoimin. Kylässä oli hyvä talkoohenki. Juoksuratoja ja hyppypaikkoja olivat tekemässä alan ammattimiehet.

Vahvialassa oli paljon seuroja ja yhdistyksiä. Vilkkaimmin toimivat urheiluseurat, palokunta, työväenyhdistys, martat, maamiesseura ja nuorisoseura. Lisäksi pitäjässä toimivat voimisteluseura, uimaseura, partiolaiset sekä suojeluskunta ja Lotta Svärd-järjestö. Lisäksi oli Nuorten kristillinen yhdistys ja Evankelinen nuorisoliitto.

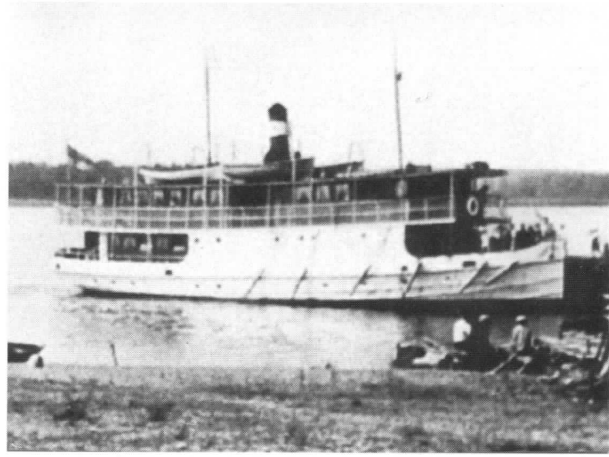
Sota ja sen seuraukset

Vahviala sai kokea sodan kauhut pitäjän alueella. Nurmin kylä joutui ankan pommituksen kohteeksi talvisodassa. Olihan kylässä rautatieasema ratapihoineen, teollisuuslaitokset ja suuri mylly, mutta ennen kaikkea rautatie- ja maantiesilta, jotka olivat sotilaallisesti erittäin tärkeitä. Raskaat rauhanehdot me vahvialalaiset kuulumme Punkalaitumen pitäjässä.

Valtauksen jälkeen 1941 Vahvialaan palasi 4086 pitäjäläistä entisestä 5975 asukkaasta. Kun vahvialalaiset palasivat kotiseudulleen, oli monella vain savupiippu jäljellä entisestä kodistaan. Jälleenrakennus odotti suurta osaa pitäjäläisistä. Kodit valmistuivat Vahvialassa olon aikana. Tunsin perheitä, jotka muuttivat uuteen kotiin lauantaina ja sunnuntaina klo 16 tuli lähtö uudelle evakkotielle.

Vahvialaiset maksoivat sodasta kalliin hinnan, 197 kaatunutta. Kun Summa murtui, Vahvialan suojeluskunnan nuoret pojat vietiin isänmaata puolustamaan. Sinne he kaikki jäivät. Raskaan hinnan maksoi kylä, joka kantoi nimeä Vanhakylä. Kaikki sotaan lähteneet 33 miestä kaatuivat.

Yrjö Sipiläinen

Matkustajalaiva "Imatra" Karppila-Tervajoki laiturissa lähdössä Viipuriin.

Eeron pakinoita:

Karpiittilamppu

Elettii vuotta nelkytyks ja Karjala saatii takasii. Myö oltii ensimmäisii sivilii ko sin takasii päästii. Työkuntosii ko oltii. Lokakuu kolmas päivä päästii Tervajool. Sillo ol pula kaikkiist. Valostakkii.

Tul illat ja valova pit saaha tuppaa. Alkuillast enstää häämääritii, mut ko alko tulla nii pimijää ettei mittää nähnt, ni sillo issäin sytytti pärreeen palamaa. Liita kuppua tek sellase kehukse rautalangast ettei tarvint näppii polttaa. Tälleekii pärjättii, mut annaha olla, saatii uus keksintö tai konstiha se ol: Savelaise tuvas jaettii kortil välttämättömii tarvikkeit niiko sokerii, korviketta ja suolaa ja sit viel tul jaettavaks karpiittiikii.

Karpiittilamppuu ei olt ja sit ei muuta ko ite vaa keksimää lamppuu. Se saatii sukkela silviisii, et essittii läkipurkki, tavallisest maalipurkki, tyhjä tietyst. Maalipurkist saatii säiliö karpiitil. Kantee sovitettii alassui kivärihysy, mihi viilattii kuppeesee pien reikä. Sit tehtii purki kantee toine pienemp reikä, mist tiputettii kannepäältä vettä. Veen säätelemiseks reikää pantii tultikku ja sit ko tikkuu kääntel sopivaa asentoo, ni vettä tippu haluttu määrä, ja se taas vaikutti karpiiti kaasutumissee ja tule kirkkautee. Ja ko män liikaa vettä, nii kyl suhis. Meinas räjähtää.

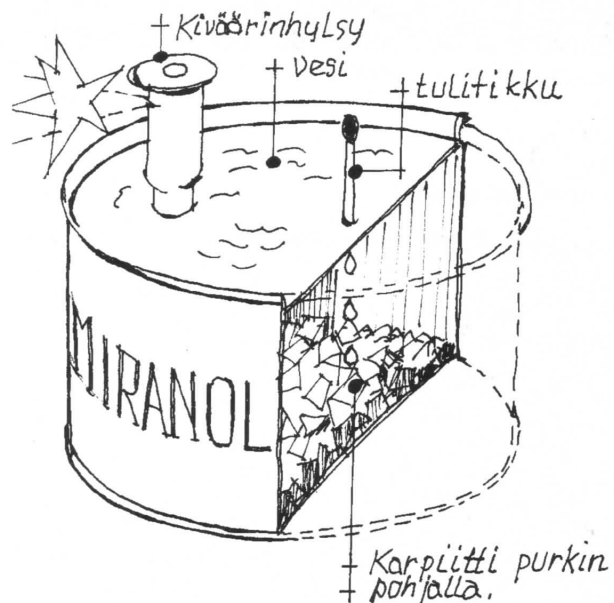
Tälle män ensimmäine talvi pärree ja karpiiti valos. Se ol muutekkii hyvin tiukkaa aikaa ruuvankii puolest. Meil ei kyl olt iha tiukkaa, ko myö saatii kaivetuks syksyl potattii Possuli saha pellost. Sillo tul aikane talvi. Lumi sato sullaa maaha eikä pois lähtent. Mie oli sillo neljätoistvuotias ja miut pantii lapioimaa lunta potattivakkoi päältä. Naiset kaivo ja isä ajo potatit kuoppaa.

Tää potati kaivuu tehtii ominee ko kyssees ol sukulaise pelto. Mut muut työt myö tehtii kaik sakil. Meist

kerättii sellanen sadonkorjuujoukko. Pit nääs saaha kii-reest venäläisii kylvämät ellot korjatuks. Kauralha ne pellot enimmäksee ol, mut kaik ol nyt tarpee. Iäs ol kova talvi. Kaikkii tarvittii. Paikkoi kunnostettii ja vehkeet kulu. Seppää tarvittii. Paja saatii Lakiamäe palokuurist ja sepäks valissiit Ränti Vikin ja miust tekkiit sepä sällin. Iha mukavaa hommaa se olkii.

Talvi män ja nelkytkaks kevväl saatii sähkötkii ja ihmiset alko tulla kottii ja elämä pallautu entisellee. Vartuttii vaa sova loppumist ja poikii sovast kottii niiko tyttöikii lottant. Mut mites siin käikkää! A uus lähtö ja tääl sitä viel ollaa evakos vaik välil näyttikkii jo silt, et Karjala saahaa takasii. Nii siin vaan sit kuitekkii käi, niiko sepä evväl, et kaik män eikä piisantkaa.

Eero

Karjalakeskustelulle uusi suunta

Virikkeen tähän kirjoitukseen antoi Helsingin Sanomien kulttuuriolosastossa lauantaina 19.9.1998 ollut presidentti Mauno Koiviston erinomainen esittely Timo Vihavaisen ja Irina Takalan toimittamasta teoksesta, jossa käsitellään suomalaisten kovaa kohtaloa 1930-luvun Neuvosto-Karjalassa ja Leningradin alueella. Toimituksen laatiman otsikon mukaan ”teos paljastaa suomalaisten kohtalot puhdistuksen aikaan Karjalassa”.

Tähän saakka kaikki oli hyvin, mutta koko sivun jutun kuvituksena oli suurikokoinen kuva, jossa oli seuraava kuvateksti: ”Näkymä Viipurin kaupungista 1930-luvun alusta. Kaupunki menetettiin Neuvostoliitolle vuonna 1940.”

Jos maan suurimman lehden kulttuuritoimitus sotkee näin käsitteet, niin mitä sitten tavallinen peruskoulun käynyt nuori tietää tänään Karjalasta. Keskustelua Karjalasta tulee käydä jo senkin takia, että käsitteet pysyvät selvinä.

Suomen Karjala ja Venäjän Karjala

Suomen heimo, suomalaiset ovat asuneet luovutetun Karjalan alueella ainakin tuhat vuotta. Karjalan Kannas on pääosin kuulunut Suomeen (Ruotsin valtakuntaan) Pähkinäsaaren rauhasta vuodesta 1323 alkaen. Stolbovan rauhassa 1617 Suomeen liitettiin Käkisalmen lääni, minkä jälkeen Viipurin läänin raja Venäjää vastaan kulki vuoteen 1721 saakka samoissa kohdin kuin itsenäisyytemme ensi vuosikymmeninä.

Vaikka rajat ovatkin sen jälkeen muuttuneet, syntyi jo 1617 se Viipurin lääni, jonka pääosin muodosti Etelä-Karjala. Sen väestö puhui suomea ja oli pääosin luterilaista lukuunottamatta Laatokan Karjalan eräitä kuntia, joissa uskonto oli pääosin ortodoksinen. Esim. vuodelta 1880 tiedetään läänin asukasluvun olleen 301 975. henkeä, joista 291 490:llä oli äidinkielenä suomi. Ruotsia puhui 2,4 %, lopulla yhdellä prosentilla asukkaista oli äidinkielenä saksa tai venäjä.

Viipurin läänin väestö oli kieleltään ja taustaltaan homogeenistä. Vaikka valtakunnan rajat välillä vaihtuivatkin, oli väestö elänyt yhdessä satoja vuosia saman hallinnon alaisena Viipurin läänissä. Asukkaat olivat suomalaisia, Karjalan heimoon kuuluvia eikä heillä, eräiden rajaseudun kuntien asukkaita lukuunottamatta, ole ollut satoihin vuosiin juuri mitään yhteyksiä Venäjän Karjalaan.

Venäjän Karjala on maantieteellinen käsite, alue joka on tunnettu Karjalan neuvostotasavalta ja nykyisin nimellä Karjalan tasavalta. Vuonna 1960 siellä oli n. 600 000 asukasta, joista 83 % oli venäläisiä ja ukrainalaisia, 13 % karjalaisia ja 4 % suomalaisia. Nyt, lähes 40 vuotta myöhemmin, karjalaisten, suomalaisten ja vepsäläisten osuus on laskenut 10-13 prosenttiin laskutavasta riippuen. Venäjän Karjala ei siten ole asukailtaan kovinkaan karjalainen.

Karjalasta puhuttaessa ongelmaksi onkin muodostunut se, että kansainvälisesti tunnetaan vain yksi Karjala, venäläisten asuttama Venäjän Karjala. Dosentti Antti Laine on Helsingin Sanomissa 21.9.1998 kuvannut tätä tilannetta: Venäläisessä historiassa ei vieläkaan tunneta talvisotaa ja sikäläisissä kartoissa Karjalan kannas on

kuulunut Venäjään yhtäjaksoisesti vuodesta 1721 lähtien. Venäjällä ei tiedetä, että 400 000 suomalaista on paennut luovutetulta alueelta kanta-Suomeen. Ei ihme, että Karjalan palauttamisesta ei ole helppo saada aikaan neuvotteluja venäläisten kanssa.

Myöskään muualla maailmassa ei asioita tunneta juuri paremmin. Karjalan Liiton seminaarissa 20.1.1996 Antti Laine kertoi amerikkalaisesta v. 1990 ilmestyneestä tutkimuksesta, jossa venäläisiin lähteisiin perustuen mainittiin huomattava osa Neuvosto-Karjalan asukkaista siirretyksi Suomeen v. 1940 Moskovan rauhan seurauksena.

Miksi sitten pitää puhua Karjalasta, jos se sokeutuu Venäjän Karjalaan, jonka hallinnollisena keskuksena on Petroskoi. Mehän emme edes menettäneet koko suomalaista Karjalaa – vai miten määritellään Pohjois-Karjala. Miksi ei puhuttaisi pelkästään Viipurin läänistä tai Karjalan Kannaksesta laajassa mielessä (Laatokan Karjala mukaanluettuna). Käsitteitä ei selvennä eikä keskustelua helpota myöskään se, että ”Venäjän Karjalan” hallinto jakautuu Karjalan tasavallan ja Leningradin alueen kesken.

Karjalan Liitto on käsitellyt Karjala-kysymystä viileän tahdikkaasti. Helsingissä tammikuussa 1996 pidetyn Karjala-seminaarin aineisto kuvaa sitä asialähtöistä näkökulmaa, jolla Liitto on asiaa hoitanut. Karjalan Liitossa ollaan hyvin selvillä Karjala-käsitteeseen liittyvistä ongelmista. Kuitenkin seminaariaineistoon liittyvässä artikkelissa luovutetun Karjalan luonnonvarojen hyödyntämisestä todetaan suurimman taloudellisen intressin liittyvän Barentsin meren öljyyn ja kaasuun! Pidä tässä sitten asiasta tietämättömien käsitteet selvillä, kun Liitonkin julkaisussa tahtovat mennä omat ja vieraat sekaisin.

Karjalan Liiton ohjelmassa puhutaan heimoidentiteetistä: Liitto on karjalaisuuden asialla, Karjalan heimon yhdyssiteenä. ”Karjalaisten enemmistö asuu näet Suomessa, ja siksi Suomella on erityinen vastuu karjalaisen kulttuurin säilyttämisestä” sanotaan Liiton tavoitteissa. Ja edelleen: ”Liiton tulee myös tukea karjalan kielen ja kulttuurin säilymistä Karjalan tasavallassa.” Heimoaate näin vahvasti painotettuna ei mielestäni edistä Suomen Karjalan problematiikan tuntemista ja luovutettujen alueiden palauttamista. Karjalan kielen asemasta ja Venäjän Karjalan oloista huolehtiminen ei myöskään ole kuulunut Liiton toiminnan alkuperäisiin tavoitteisiin.

Miten eteenpäin?

Dosentti Antti Laineen kirjoitus Helsingin Sanomissa oli otsikoitu: ”Karjala-puheilta Venäjällä pohja pois.” Hänen näkemyksensä mukaan kestää kauan, ennen kuin Venäjällä syntyy sellainen historiatietoisuus, joka tekee keskustelun aiheesta mahdolliseksi. Tähän näkemykseen on pakko yhtyä, sillä niin päättäväisesti on tähän astiset esitykset venäläisellä taholla torjuttu. Näyttäisi myös siltä, että ajatus olisi paitsi suurvallan johdon kannalta mahdoton myös vaikea motivoida tavalliselle venäläiselle, jolle on opetettu Karjalan Kannaksen kuuluneen Venäjään yhtäjaksoisesti ainakin vuodesta 1721 lähtien.

Kanava-lehden numerossa 7/1998 on emeritusapulaisprofessori Tatu Vanhanen käsitellyt aihetta jälleenrakentamisen näkökulmasta. Hänen lähtökohtanaan on Venäjän ilmoitus, ettei se halua keskustella rajojensa muuttamisesta, mutta sillä voisi olla valmiutta neuvotella joistakin muista luovutetun Karjalan asemaa koskevista uudelleenjärjestelyistä, jos sille tehtäisiin konkreettisia ehdotuksia. Karjalan Liiton taholta on esitetty, että Suomelle ja EU:lle tulisi laatia erityinen Karjalan kehittämisohjelma, jonka puitteissa Suomen ja EU:n lähialue-

yhteistyöhön tarkoitettuja varoja suunnattaisiin nykyistä paljon enemmän luovutetun Karjalan alueen jälleenrakentamiseen.

Tatu Vanhanen ideoi Karjalan Liiton aloitteen pohjalta mallia, joka voisi nimenomaan jälleenrakentamiseen osallistumalla johtaa suomalaisen yritystoiminnan ja sitä mukaa myös asutuksen osittaiseen paluuseen Karjalaan. Hän esittelee lähialueohjelmaan pohjautuvaa malliaanärkevin perustein. Tosin hän joutuu heti aluksi toteamaan, että ei ole vielä selvyyttä siitä, että olisiko Venäjä edes halukas ottamaan vastaan suomalaisten ja EU:n apua Karjalan jälleenrakentamiseen. Mutta maailma muuttuu ja meidän pitäisi oppia käyttämään näin avautuvia uusia mahdollisuuksia. ”Pienten askelten tietä toteutuisi edes jossain määrin kansallinen unelma suomalaisen asutuksen paluusta Karjalaan”, sanoo Vanhanen.

Mielestäni Tatu Vanhanen on esittänyt tähänastisista realistisimman mallin Karjalan kysymyksen hoitoon. Tarton rauhanoja ei helpolla saada takaisin, oltakoon meidän oikeudestamme niihin mitä mieltä tahansa. Viisimiljoonainen Pietarin kaupunki tarvitsee omat suojavyöhykkeensä sekä sotilaallisista syistä että ympäristön hoidosta aiheutuvista vaatimuksista johtuen.

Juuri tällä hetkellä Venäjä on kaoottisessa tilassa. Jos olemme optimisteja, voimme lähteä siitä, että Venäjästä tulee lähivuosikymmeninä nykyaikainen, demokraattinen ja taloudellisestikin vahva valtio. Silloin on mahdollista, että viisumipakko voidaan poistaa Venäjän ja sen naapurivaltioiden välillä. Silloin on myös ulkomaalaisilla mahdollisuus omistaa maata ja harjoittaa yritystoimintaa samalla tavoin kuin se on tänään mahdollista perinteisissä Länsi-Euroopan maissa. Ei ole myöskään mahdollontta, että Venäjästä tulisi joskus EU:n jäsen. Viimeistään siinä vaiheessa olisi meille suomalaisille erittäin tärkeää, että olisimme tottuneet elämään venäläisten kanssa, harjoittaneet yritystoimintaa Venäjällä ja opetelleet puhumaan myös venäjää. Kuten edellä todettiin, yksin Pietarissa on tänä päivänä asukkaita yhtä paljon kuin koko Suomessa.

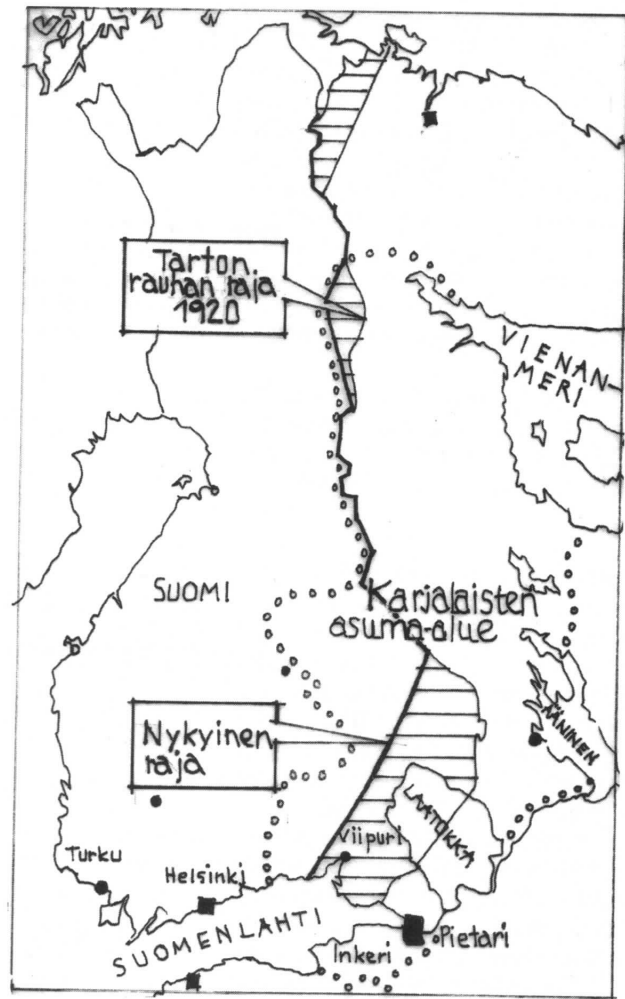
Me luovutetun alueen karjalaiset olemme kyllä valmiit Karjalan takaisinsaamiseen, maksoi mitä maksoi. Mutta onko Suomen kansa siihen valmis ja jos on, niin millä hinnalla? Tätä kannattaa pohtia. On kuitenkin niin, että meidän evakkojen rivit harvenevat päivä päivältä ja sen myötä myös Karjalan kunnainden muistot haihtuvat ja valmius Karjalan takaisinsaamiseen vähenee. Olisimmeko valmiit ottamaan 300 000 venäläistä yhdellä kertaa Suomeen ja valmiit maksamaan niitä kymmeniä miljardeja, mitä alueen infrastruktuurin kunnostaminen maksaa. Ja kuinka yhtäkkiä sulautuisi suomalaisen yhteiskuntaan näin saatu venäläinen vähemmistö kun jo nyt olemme tuskaantuneita muutaman tuhannen paluumuuttajan aiheuttamista kustannuksista ja muista ongelmista.

Nykyisen sukupolven lohtuna on kuitenkin se, että meidän tuskin tarvitsee ottaa kantaa luovutetun alueen palauttamisesta aiheutuviin kustannuksiin, sillä niin kaukana palauttaminen tuntuu tällä hetkellä olevan. Sen sijaan tulisi hyvissä ajoin ryhtyä miettimään Karjalan jälleenrakentamista yhdessä Venäjän ja EU:n kanssa ja lähteä kehittämään Tatu Vanhasen vielä varsin yleisellä tasolla esittämää ideaa käytännön suunnitelmaksi. Siinä on sekä Karjalan Liitolle että Suomen hallitukselle hyvä ja kunnianhimoinen projekti, joka onnistuessaan hyödyttäisi sekä Suomea että Venäjää.

Karjala-projektin suunnittelu olisi syytä käynnistää tältä pohjalta mahdollisimman nopeasti, jotta suunnitelmat olisivat valmiina silloin kun rajat aukeavat ja toimin-

ta voidaan käynnistää. Tulevat polvet eivät voisi ikinä antaa anteeksi, jos tässä nyt nukutaan ja menetetään ainutlaatuinen tilaisuus. Vaikka kyseessä onkin ensisijaisesti taloudellinen projekti, heijastuisivat sen vaikutukset koko suomalaiseen yhteiskuntaan.

Heikki Koskelainen

Karjalaisten asuinalueet historiallisen ajan alusta, aina toiseen maailmansotaan saakka.

HS 13.6.1998

Jukka Koskelaiselle kriitikoiden Vaaskivi-plaketti

Runoilija, suomentaja ja kriitikko Jukka Koskelainen on saanut Vaaskivi-palkinnon. Pronssinen plaketti ja siihen liittyvä 10 000 markan palkintosumma on huomionosoitus ansioituneelle suomalaiselle kirjallisuustai teatteriarvostelijalle.

Koskelainen, 37, on näkynyt kirjallisessa julkisuudessa lähinnä Nuoren Voiman Liiton ja Elävien Runoilijoiden Klubin aktiivisena jäsenenä. Hän kirjoittaa kriitikoita ja esseitä Nuori Voima -lehteen ja Helsingin Sanomiin. Lisäksi hän on suomentanut lyriikkaa ja julkaissut kaksi omaa runokokoelmaa.

Koskelaiset Berliinissä

Heinäkuun ensimmäisenä lauantaina vallitsi Helsinki-Vantaan lentokentällä iloinen kuhina lähes parinkymmenen Koskelaisen sukuun kuuluvan ilmoittautuessa Berliinin lennolle. Kaikkiaan meitä oli Berliinissä yli 20 osan retkeläisistä tullessa Ruotsista. Hyvä osanottaja-määrä selittyy Berliinissä asuvan matkailualan ammattilaisen Riitta Ottin sisarusten siellä vanhempineen pitämästä suvukokouksesta. Riitta olikin kentällä vastassa ja otti bussin matkustajineen heti komentoonsa selostaen yhdistetyllä tulomatkalla ja kiertoajelulla Berliinin historiaa, maisemia ja nähtävyyksiä.

Kiertoajelulla nähtiin myös pala entistä Berliinin muuria ja käytiin kuulun Alexanderplatzin tuntumassa Kaufhofin tavaratalossa kahvilla. Heti alkuun ei voinut olla hämmästelemättä sitä viher- ja vesialueiden määrää, joka ympäröi tätä 3,5 miljoonan asukkaan kaupunkia. Berliinin pinta-alasta onkin lähes neljännes jokia, järviä ja metsiä - vai olisivatkohan nuo saksalaiset metsät suomalaisittain katsoen pikemminkin puistoja.

Hotellimme Auberge tuotti iloisen yllätyksen kodikkaine suurine huoneineen ja erinomaisine aamiaisineen. Erityisesti naisväki oli ihastunut sen rauhalliseen sijaintiin keskellä kaupunkia, KADEVE:n, Euroopan toiseksi suurimman tavaratalon lähellä. Heti lauantaina joimme yhdessä tulokahvit ja illalla söimme tyypillisessä saksalaisessa ravintolassa perinteisellä tavalla valmistettua sianlihaa hapankaalin kera.

Viikonloppuretkeläisiltä loppuu aika väkisinkin kesken, niin paljon nähtävää tässä vanhassa Saksan pääkaupungissa on. Tietysti piti käydä Brandenburgin portilla, kurkistaa Tiergartenin puistoon ja ihmetellä Potsdamer Platzilla ja keskustassa muutenkin tapahtuvaa kiihkeää rakentamista. Berliinistähän tulee vuosituhannen vaihteessa jälleen Saksan pääkaupunki. Luku sinänsä on Kurfurstendamm eli Ku'damm; leveä puistokatu ja ennenkaikkea ostoskatu hienoine myymälöineen ja kuuluisine kahviloineen. Ku'dammin päässä on sodassa raunioitunut Gedächtniskirche, joka vain osittain korjattuna muistuttamassa sodan mielettömyydestä. Sen vieressä on uusi, varsin oudon näköinen kahdeksankulmainen kappeli sekä lasimaalauksin koristeltu kuusikulmainen

Koskelaiset Fredrik Suuren linnan päärakennuksen edessä olevalla portaikolla.

torni. Se on kuitenkin käynnin arvoinen, sillä tunnelman sisällä on hämyisen harras.

Berliinin sää muistutti ensi vaikutelmaltaan sitä, johon saimme kesän aikana tutustua Suomessa, vettä satoi parina ensi päivänä, mutta onneksi se taukosi Sanssoucin linnassa käynnin ajaksi. Käynti tässä Fredrik II Suuren Potsdamiin rakennuttamassa linnassa oli todella mielenkiintoinen. Linnan puisto pengerryksineen, suihkulähteineen, kasvihuoneineen ja kiinalaisine teehuoneineen teki unohtumattoman vaikutuksen. Paluumatkalla Potsdamista kurvasimme myös meille suomalaisille mieluisia muistoja herättävän Berliinin Olympiastadionin kautta.

Meille useimmille käynti Berliinissä oli ensimmäinen, mutta ei varmastikaan viimeinen, sillä niin kiehtovalta kaupunki tuntui. Nyt Riitta Ottin opastuksella tehdyn harjoituskäynnin jälkeen on mukava tehdä jo etukäteen luettelo kaikista niistä mielenkiintoisista paikoista, joihin sitten joskus mennään. Kiitos, Riitta, hyvin hoidetusta ja sisältörikkaasta opastuksesta.

Heikki Koskelainen

Berliini, Bradenburgin portti.

Sukuvaakunan paljastuspuhe Koskelassa 15.8.1998

Kun me tänään olemme kokoontuneet Koskelan kosken partaalle, on meillä siihen erityinen syy. Olemme sukumme syntysijoilla ja olemme paljastamassa sukumme tunnusta, joka kesäkuussa on seuran toimesta Pekka Koskelaisen organisoimana kaikessa hiljaisuudessa veistetty tähän suomalaiseen peruskallioon.

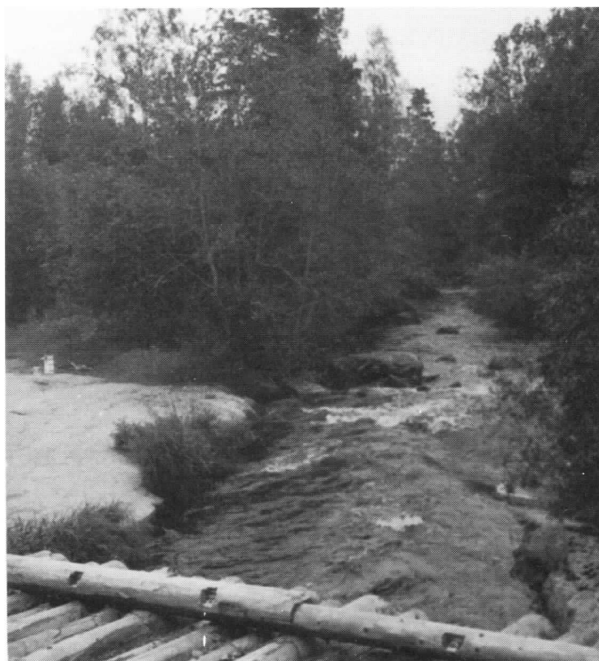
Emme tarkalleen tiedä, koska ensimmäinen sukumme jäsen on näille seuduille asettunut asumaan. Siitä olemme kuitenkin varmoja, että se tapahtui ainakin yli 350 vuotta sitten. Voimme sanoa, että vähintään 300 vuotta me koskelaiset ehdimme näitä seutuja asuttua, kunnes vastoin tahtoaamme ja ilman omaa syytämme jouduimme ne jättämään.

Olemme voineet seurata sukumme vaiheita aina 1600-luvun alkupuolelle saakka. Eli siitä lähtien kun 1620-luvulla ensin annettiin piispallinen määräys pitää kastekirjoja ja vähän myöhemmin myös määräys pitää rippikirjoja. Näitä dokumentteja tutkimalla on sukumme jäsen Eva-Liisa Maamies (os. Koskelainen) voinut jäljittää vanhimman tunnetun esi-isämme Tuomas Heikinpojan, ruotsin kielellä pidettyjen kirkonkirjojen mukaan Thomas Henrichsonin. Hänen poikansa Heikki syntyi täällä v. 1657 eli 340 vuotta sitten. Milloin ja missä ensimmäinen tunnettu Tuomas oli syntynyt, siitä ei ole tietoa.

Elämä 1600-luvun Suomessa ei varmaankaan ollut helppoa. Ainakin se oli hyvinkin toisenlaista kuin esim. vielä vuosisadan vaihteen maalaisoloissa. Koko Suomen väkiluku oli 1600-luvun ensi vuosikymmeninä vain n. 350.000, joista Viipurin Karjalassa asui n. 55.000 henkeä. Väkiluku kasvoi nopeasti 1600-luvun loppuun saakka, kunnes vuosien 1695-97 suurten katovuosien aikana noin kolmasosa Suomen kansasta menehtyi nälkään ja sairauksiin. Kohta 1700-luvulle tultaessa alkoi Pohjan sota, jota taas seurasi Isonvihan aika, jolloin venäläiset aiheuttivat valtavaa tuhoa koko maassa. Meille karjalaisille se merkitsi vuoden 1720 Uudenkaupungin rauhan ehtojen mukaan tuloa osaksi Venäjän valtakuntaa. Raja kulki silloin aivan samalla kohdin kuin nytkin.

Aivan varmaa on se, että kuuluttiinpa Ruotsiin tai Venäjään, niin helppoa ei elämä ole täällä koskaan ollut. Sitä kuvaa sukuseuramme lehden ensimmäisessä numerossa v. 1989 julkaistu Eva-Liisa Maamiehen artikkelissa mainittu verollepanokartan liite Vahvialan kylän tiluksista. Siinä valtion veronkantaja E.C. Calamnius kuvaa v. 1769 myös Koskelan tilaa.

Calamnius kertoo tilalla olevan pienen vesimyllyn peltojen vieressä. Sitä voidaan kuitenkin käyttää ainoastaan syys- ja kevätkausina. Tilan, jota isännöi 1720 syntynyt Matti Tuomaanpoika, pinta-ala oli 700 ha. Talossa asui kuitenkin neljä taloutta ja sen kuten kylän muidenkin talojen pellot olivat pehmeässä, heikosti hiekkaisessa ja savisessa maaperässä ja siten huonosti tuottavia. Metsämaat olivat myös hiekkapohjaisia ja suurimaksi osaksi hakattu kaskimaaksi. Tämä osaksi sen takia, että suuri asukasmäärä on tarvinnut elantonsa. Lehti-, tuohi- ja halkometsää heillä on kotitarpeiksi ja vähän myyntiinkin. Tervanpoltto ja rahdinajo ovat kuitenkin kyläläisten lähes ainoaa rahantuloa.

Koskelan koski virtasi vuolaana.

Tällaiselta näytti elämä Vahvialan Koskelassa 1700-luvulla ulkopuolisen kaupunkilaisvirkamiehen silmin. On todennäköistä, että ulkoiset olosuhteet eivät ennättäneet 1900-luvun alkupuolelle tultaessa kovin paljon muuttua muuten kuin, että väkiluku kasvoi ja tilat pienenivät niitä jaettaessa. Yhä useampi joutuikin lähemmään Viipuriin ja sen esikaupunkeihin elantoa hakemaan.

Näiltä tienoilta olemme me koskelaiset lähteneet, näitä peltoja kyntäneet, näitä metsiä raivanneet ja täältä elantomme kaivaneet yli 300 vuotta. Siksi on mielestämme oikein ja oikeutettua, että olemme kaivertaneet sukuvaakunamme tähän kallioon muistuttamaan sekä nykyisiä asukkaita että meitä itseämme omista lähtökohdistamme, omista juuristamme. Se on samalla kunnianosoitus menneille sukupolville, heidän työnsä ja heidän antamalleen henkiselle perinnölle. He ovat olleet katkeamaton osa sitä sukupolvien ketjua, joka on luonut nykyisen Suomen. Heidän ansiostaan me voimme nyt osaltamme nauttia nykyisestä vapaasta Suomesta ja sen hyvinvointiyhteiskunnan palveluista.

Tehkäämme kunniaa menneille polville ja paljastaakamme Koskelaiden Sukuseuran tunnus.

Kosken kohina säesti paljastuspuhetta.

Muistomerkin teko Koskelassa 24.6.1998

Keskiviikkona 24.6, pilvipoutaisena aamuna kokoontui nelimiehinen joukkomme Berglöfin kiviveistämöllä Porvoolla. Hiekkapuhalluslaitteet tarpeellisine varusteineen kuormattiin autoon ja matkaan päästiin tavoitteen mukaisesti puoli seitsemältä.

Matka Vaalimaalle sujui joutuisasti kaiken maailman asioita pohdittaessa. Tullimuodollisuudet selvitettiin ripeästi, sillä mukana ollut Hannu Koskelainen (se Kausalan Hannu) oli hoitanut propuskat kuntoon ja käännättänyt laitteistotiedot venäjäksi, mikä joudutti asioimista.

Koskelan koskella oli pilvipoutaa, vähän koleaa. Tutkittiin entisen Myllysaaren paljasta kalliopintaa. Rosoista oli. Muovisen vaakunamallin, "shapluunan" kiinnittäminen kallioon vaatii melko sileän pinnan. Tiiviin hakeamisen jälkeen Berglöf löysi kelvollisen paikan.

Muistomerkin "sijoitustoimikunta" oli esteiden takia puolittunut. Sijoitusraadiksi jäivät Pentti Sipiläinen ja allekirjoittanut. Todettiin, että Berglöfin esittämä paikka oli ainoa, johon shapluunan saa kiinnitettyä, joten "tähän se tehdään". Lisäksi paikka oli kohtuullisen sopivasti pois kalliolla tapahtuvasta toiminnasta ja valitsimmepa minkä paikan tahansa, aina se jonkun mielestä voi olla väärä paikka.

Tunnin hiekkapuhalluksen jälkeen kuviourat katsottiin riittävän syvyisiksi. Kun suojamaski poistettiin, oli kalliolla näkyvissä sukuseuran vaakunakuvi vuosiluokineen. Sukuviirin suunnittelija Pentti Sipiläinen totesi kuvion onnistuneen hyvin.

Paluumatkalla kävimme katsomassa Perämäen taloa ja sitä pihapiiriä, josta isä vanhempineen oli Vanhakylän Vaivaisniemelle lähtenyt. Matka kotiin tehtiin Viipurin kautta poikkeamalla samalla Vahvialan hautausmaalla. Pentti Sipiläinen tarkasteli hautausmaan aidan kuntoa ja totesi kaiken olevan siinä kunnossa, kuin he olivat sen edellisenä syksynä asentaessaan jättäneet.

Viipurin torilla oli tavanomaisen paljon torikauppiaita ja myyntikojuja. Poikkesimme myös Monrepon puistossa. Vaikka nurmikkoja ja polkuja hoidetaan, näyttivät rakennukset olevan heikossa kunnossa.

Kotimatka sujui nopeasti. Tyytyväisyyden tunnetta toi ajatus, että tuleville kotiseutuvierailuille on nyt kohde, jonne voi viedä vaikka kukkakimpun ja muistella menneitä kotipaikkoja.

Pekka Koskelainen

Övikin leirikeskus Porvoossa.

Sukuseuran kesätapahtuma- ja vuosikokouspaikka lauantaina 4.9.1999. Tarkempi aikataulu ja ohjelma seuraavassa "KOSKELAISET" lehdessä.

Koskelaiset

Vast. toimittaja Heikki Koskelainen
Leppisaarentie 10 C
00830 Helsinki
puh. 09-755 33 57, 050-56 34 065
heikki.koskelainen@columbus.fi

Toimittaja Pekka Koskelainen
Vuorenpaikantie 5 B 132
00820 Helsinki
puh. 09-786 380, 0400-918 375

Paino Formato Oy, Porvoo
Julkaisija Koskelaisten Sukuseura ry
Tilausmaksu 40 mk sisältyy jäsenmaksuun
Pankkitili Merita 126230-518535